

2. Predmet ochrany

2.1. Vymedzenie predmetu ochrany

CHKO Vihorlat bola vyhlásená na ochranu prirodzených lesných a nelesných spoločenstiev s výskytom teplomilných a významných horských druhov rastlín vo Vihorlatských vrchoch, dôležitých z vedecko-výskumného hľadiska.

Predmetom ochrany územia, pre ktoré je vypracovaný program starostlivosti, vo vzťahu k prekryvu s územiami sústavy Natura 2000 – SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko, SKUEV4048 Beňatinské a inovecké lúky a SKUEV4051 Pod Záhumienkami, sú biotopy a druhy európskeho významu, ktoré sú predmetom ochrany týchto ÚEV. Sú vymenované v tabuľke č. 11 a č. 12. V tabuľke č. 13, č. 14 a č. 16 sú vymenované druhy, ktoré sa nachádzajú v CHKO Vihorlat, ale nie sú určené ako predmety ochrany. V tabuľke č. 15 sú uvedené druhy rastlín národného významu, ktoré sú predmetom ochrany CHKO Vihorlat. Predmety ochrany pre PR podľa štátneho zoznamu sú vymenované v tabuľke č. 2.

Tabuľka č. 11: Biotopy európskeho a národného významu, ktoré sú predmetom ochrany CHKO Vihorlat a ÚEV, pre ktoré je vypracovaný program starostlivosti

Kód biotopu	Názov biotopu	Kód biotopu Natura 2000	ÚEV, kde je predmetom ochrany podľa nariadenia vlády č. 451/2023 Z. z.
Pi 4	Pionierske spoločenstvá plytkých silikátových pôd	8230	SKUEV0209 Morské oko
Vo 1	Oligotrofné až mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried Littorelletea uniflorae a/alebo Isoëto-Nanojuncetea	3130	SKUEV0209 Morské oko
Lk 1	Nížinné a podhorské kosné lúky	6510	SKUEV0209 Morské oko, SKUEV4048 Beňatinské a inovecké lúky, SKUEV4051 Pod Záhumienkami
Ra 3	Prechodné rašeliniská a trasoviská	7140	SKUEV0209 Morské oko
Ls 3.3	Dubové nátržníkové lesy	* 9110	SKUEV0209 Morské oko
Ls 4	Lipovo-javorové sutinové lesy	* 9180	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
Ls 5.1	Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy	9130	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
Ls 5.2	Kyslomilné bukové lesy	9110	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
Ls 5.3	Javorovo-bukové horské lesy	9140	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
Sk 2	Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou	8220	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
Sk 5	Nespevnené silikátové sutiny v kolínnom stupni	8150	SKUEV0209 Morské oko
Sk 8	Nesprístupnené jaskynné útvary	8310	SKUEV0209 Morské oko

Al 8	Horské vysokosteblové spoločenstvá na suchších a teplejších svahoch	-	SKUEV0025 Vihorlat
Ls 2.1	Dubovo-hrabové lesy karpatské	-	

Poznámka: ako predmet ochrany UEV Morské oko bol, na základe nepresnej identifikácie (prevodom z lesníckych údajov) určený aj biotop Ls 3.2 Teplomilné ponticko-panónskej dubové lesy na spraši a piesku (* 9110).

Tabuľka č. 12: Druhy živočíchov európskeho významu, ktoré sú predmetom ochrany CHKO Vihorlat a ÚEV, pre ktoré je vypracovaný program starostlivosti

Vedecký názov druhu	Slovenský názov	ÚEV, kde je predmetom ochrany podľa nariadenia vlády č. 451/2023 Z. z.
* <i>Canis lupus</i>	vlk dravý	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
* <i>Euplagia (=Callimorpha) quadripunctata</i>	spriadač kostihojový	SKUEV0209 Morské oko
* <i>Rosalia alpina</i>	fuzáč alpský	SKUEV0209 Morské oko
<i>Barbastella barbastellus</i>	uchaňa čierna/netopier čierny	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
<i>Barbus meridionalis (B. carpathicus, B. petenyi)</i>	mrena stredomorská (karpatská, škvritá)	SKUEV0209 Morské oko
<i>Bombina variegata</i>	kunka žltobruchá	SKUEV0209 Morské oko
<i>Carabus scheidleri zawadzki (Carabus zawadzki)</i>	bystruška zawadského	SKUEV0209 Morské oko
<i>Carabus variolosus</i>	bystruška potočná	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
<i>Cerambyx cerdo</i>	fuzáč veľký	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
<i>Cucujus cinnaberinus</i>	plocháč červený	SKUEV0209 Morské oko
<i>Limoniscus violaceus</i>	kováčik fialový	SKUEV0209 Morské oko
<i>Lucanus cervus</i>	roháč veľký	SKUEV0209 Morské oko
<i>Lutra lutra</i>	vydra riečna	SKUEV0209 Morské oko
<i>Lycaena dispar</i>	ohniváčik veľký	SKUEV0209 Morské oko
<i>Lynx lynx</i>	rys ostrovid	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
<i>Maculinea teleius</i>	modráčik krvavcový	SKUEV0209 Morské oko
<i>Myotis bechsteinii</i>	netopier bechsteinov/netopier veľkouchý	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
<i>Myotis blythii</i>	netopier blythov/netopier východný/netopier ostrouchý	SKUEV0209 Morské oko
<i>Myotis emarginatus</i>	netopier brvitý	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
<i>Myotis myotis</i>	netopier veľký/netopier obyčajný	SKUEV0025 Vihorlat, SKUEV0209 Morské oko
<i>Odontopodisma rubripes</i>	koník východný	SKUEV0209 Morské oko
<i>Pholidoptera transsylvanica</i>	kobylka sedmohradská	SKUEV0209 Morské oko
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	podkovár malý/podkovár krpatý	SKUEV0209 Morské oko
<i>Triturus cristatus</i>	mlok hrebenatý (veľký)	SKUEV0209 Morské oko

Tabuľka č. 14: Druhy vtákov, ktoré sú predmetom ochrany SKCHVU035 Vihorlatské vrchy vyskytujúce sa v CHKO Vihorlat, ktoré ale nie sú predmetom ochrany CHKO Vihorlat

Vedecký názov druhu	Slovenský názov
<i>Clanga (Aquila) pomarina</i>	orol krikľavý
<i>Tetrastes (Bonasia) bonasia</i>	jariabok hôrny
<i>Bubo bubo</i>	výr skalný
<i>Caprimulgus europaeus</i>	lelek lesný
<i>Ciconia nigra</i>	bocian čierny
<i>Circaetus gallicus</i>	hadiar krátkoprstý
<i>Coturnix coturnix</i>	prepelica poľná
<i>Crex crex</i>	chriaštel poľný
<i>Dendrocopos leucotos</i>	ďateľ bielochrbtý
<i>Dendrocopos medius</i>	ďateľ prostredný
<i>Drycopus martius</i>	ďateľ čierny
<i>Ficedula albicollis</i>	muchárik bielokrký
<i>Ficedula parva</i>	muchárik červenohrdlý
<i>Jynx torquilla</i>	krutihlav hnedý
<i>Lanius collurio</i>	strakoš červenochrbtý
<i>Lullula arborea</i>	škovránik stromový
<i>Muscicapa striata</i>	muchár sivý
<i>Otus scops</i>	výrik lesný
<i>Pernis apivorus</i>	včelár lesný
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	žltochvost lesný
<i>Picus canus</i>	žlna sivá
<i>Saxicola rubicola</i>	prhľaviar čiernohlavý
<i>Streptopelia turtur</i>	hrdlička poľná
<i>Strix uralensis</i>	sova dlhochvostá
<i>Sylvia nisoria</i>	penica jarabá

Tabuľka č. 15: Druhy živočíchov európskeho a národného významu, ktoré sa nachádzajú v CHKO Vihorlat, ale nie sú predmetom ochrany

Vedecký názov druhu	Slovenský názov
<i>Araneus grossus</i>	križiak obrovský
<i>Astacus astacus</i>	rak riečny
<i>Cordulegaster bidentata</i>	pásikavec
<i>Somatochlora metallica</i>	Ligotavka
<i>Orthetrum brunneum</i>	Vážka
<i>Anechura bipunctata</i>	ucholak dvojbodkový
<i>Isophya stysi</i>	kobylka Štysova
<i>Cicada (=Tettiga) orni</i>	cikáda jaseňová
<i>Distoleon tetragrammicus</i>	mravcolev
<i>Cimbex quadrimaculata</i>	kyjačka ovocná
<i>Aegosoma scabricorne</i>	fuzáč drsnotykadlový
<i>Calosoma sycophanta</i>	húseničiar pižmová
<i>Carabus auronitens escheri</i>	bystruška zlatá

<i>Carabus cancellatus</i>	bystruška medená
<i>Dicercia alni</i>	krasoň jelšový
<i>Osmoderma barnabita</i> (= <i>eremita</i>)	pižmovec hnedý
<i>Protaetia speciosissima</i>	zlatoň ligotavý
<i>Rhysodes sulcatus</i>	drevník ryhovaný
<i>Stephanopachys substriatus</i>	pakôrnik smrekový
<i>Bufo bufo</i>	ropucha bradavičnatá
<i>Bufo viridis</i>	ropucha zelená
<i>Hyla arborea</i>	rosnička zelená
<i>Triturus dobrogicus</i>	mlok dunajský
<i>Lissotriton</i> (= <i>Triturus</i>) <i>montandoni</i>	mlok karpatský
<i>Lissotriton</i> (= <i>Triturus</i>) <i>vulgaris</i>	mlok bodkovaný
<i>Anguis sp.</i>	slepúch
<i>Coronella austriaca</i>	užovka hladká
<i>Zamenis longissimus</i> (<i>Elaphe longissima</i>)	užovka stromová
<i>Lacerta agilis</i>	jašterica krátkohlavá/ jašterica obyčajná/bystrá
<i>Natrix natrix</i>	užovka obojková/užovka obyčajná
<i>Vipera berus</i>	vretenica severná/vretenica obyčajná
<i>Zootoca</i> (= <i>Lacerta</i>) <i>vivipara vivipara</i>	jašterica živorodá (horský poddruh)
<i>Eptesicus nilssonii</i>	večernica severská/ netopier severský
<i>Eptesicus serotinus</i>	večernica pozdná/ netopier pozdný
<i>Myotis alcathoe</i>	netopier alkatoe/ netopier nymfin
<i>Myotis brandti</i>	netopier Brandtov
<i>Myotis dasycneme</i>	netopier pobrežný
<i>Myotis daubentoni</i>	netopier vodný
<i>Myotis mystacinus</i>	netopier fúzatý
<i>Myotis nattereri</i>	netopier riasnatý
<i>Nyctalus leisleri</i>	raniak stromový/ netopier stromový/ raniak malý
<i>Nyctalus noctula</i>	raniak hrdzavý/ netopier hrdzavý
<i>Pipistrellus nathusii</i>	večernica parková/ netopier parkový
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	večernica hvízdavá/ netopier hvízdavý/ večernica malá
<i>Pipistrellus pygmaeus/mediteraneus</i>	večernica Leachova/ netopier pískavý/ večernica pískavá
<i>Plecotus auritus</i>	ucháč svetlý
<i>Plecotus austriacus</i>	ucháč sivý
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	podkovár veľký/ podkovár štíhlokrídly
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	podkovár malý/podkovár krpatý
<i>Vespertilio murinus</i>	večernica tmavá/ netopier pestrý/ večernica pestrá
<i>Crocidura leucodon</i>	bielozúbka bielobruchá
<i>Crocidura suaveolens</i>	bielozúbka krpatá
<i>Neomys anomalus</i>	dulovnica menšia
<i>Neomys fodiens</i>	dulovnica väčšia
<i>Sorex araneus</i>	piskor obyčajný/piskor lesný
<i>Sorex minutus</i>	piskor malý
<i>Erinaceus concolor/roumanicus</i>	jež bledý/jež východoeurópsky

<i>Glis (=Myoxus) glis</i>	plch sivý
<i>Muscardinus avellanarius</i>	plch lieskový/plíšik lieskový
<i>Sciurus vulgaris</i>	veverica stromová
<i>Felis silvestris</i>	mačka divá/mačka lesná
<i>Mustela nivalis</i>	lasica obyčajná/lasica myšožravá

* tučným písmom sú vyznačené druhy európskeho významu

Tabuľka č. 16: Druhy rastlín národného významu, ktoré sa nachádzajú v CHKO Vihorlat a sú predmetom ochrany v maloplošných chránených územiach

Vedecký názov druhu	Slovenský názov
<i>Chimaphila umbellata</i>	zimofub okolikatý
<i>Iris graminea subsp. pseudocyperus</i>	kosatec trávolistý pašachorový
<i>Leucojum vernum s. carpaticum</i>	bleduľa jarná karpatská
<i>Lathyrus laevigatus</i>	hrachor hladký

Tabuľka č. 17: Druhy rastlín národného významu, ktoré sa nachádzajú v CHKO Vihorlat, ktoré nie sú predmetom ochrany

Vedecký názov druhu	Slovenský názov
<i>Aconitum lasiocarpum</i>	prilbica chľapatoplodá
<i>Carex chordorrhiza</i>	ostrica výbežkatá
<i>Carex lasiocarpa</i>	ostrica plstnatoplodá
<i>Carex limosa</i>	ostrica barinná
<i>Carex umbrosa</i>	ostrica tŕňomilná
<i>Cephalanthera longifolia</i>	prilbovka dlholistá
<i>Coleoglossum viride</i>	vstavačovec zelený
<i>Dactylorhiza Fuchsi sub.fuchsi</i>	vstavačovec Fuchsov pravý
<i>Dactylorhiza maculata subsp.elodes</i>	vstavačovec škvrnitý mokrad'ový
<i>Dactylorhiza maculata subsp.maculata</i>	vstavačovec škvrnitý pravý
<i>Dactylorhiza maculata subsp. transsilvatica</i>	vstavačovec škvrnitý sedmohradský
<i>Dactylorhiza majalis</i>	vstavačovec májový
<i>Diphasiastrum complanatum</i>	plavúnik sploštený
<i>Drosera rotundifolia</i>	rosička okrúhlostá
<i>Dryopteris cristata</i>	papraď hrebenatá
<i>Galanthus nivalis</i>	snežienka jarná
<i>Gymnadenia conopsea</i>	päťprstnica obyčajná
<i>Lycopodiella inundata</i>	plavúneč zaplavovaný
<i>Lycopodium annotinum</i>	plavúň pučivý
<i>Lycopodium clavatum</i>	plavúň obyčajný
<i>Matteuccia struthiopteris</i>	perovník pštrosí
<i>Oenanthe banatica</i>	halucha banátska
<i>Vaccinium oxycoccus</i>	kľukva močiarna
<i>Platanthera chlorantha</i>	vemenník zelenkastý
<i>Rosa arvensis</i>	ruža roľná
<i>Scheuchzeria palustris</i>	blatnica močiarna

<i>Soldanella carpatica</i>	soldanelka karpatská
<i>Euphorbia sojakií</i>	mliečnik Sojákov
<i>Traunsteinera globosa</i>	pavstavač hlavatý
<i>Waldsteinia geoides</i>	mochnička kuklíkovitá

Výskyt predmetov ochrany je zobrazený v mapách v prílohe č. 6.3

2.2. Zhodnotenie stavu predmetov ochrany

Lesné biotopy

Ls 2.1 Dubovo-hrabové lesy karpatské (s výmerou 999,43 ha) sa nachádzajú na južných svahoch sopečného pohoria. V ich drevinovej skladbe prevažuje hrab obyčajný (*Carpinus betulus*) a dub zimný (*Quercus petraea*). Prevažná časť biotopu sa vyskytuje na LC VLM Jovsa v NPR Jovsianska hrabina, kde sa uplatňuje bezzásahový režim obhospodarovania, ide o dubovo – hrabový les v 5. stupni ochrany, menšia časť porastov sa vyskytuje na LC Neštátne lesy na LHC Sobrance nad obcou Hlivišťa v obhospodarovanom lese v 2. stupni ochrany. Časť porastov je vo veku do 50 rokov, kde je plánovaná prebierka, v ktorej treba podporiť zastúpenie duba. Celkovo sa tento biotop nachádza **v priaznivom stave**.

Ls 3.3 Dubovo nátržníkové lesy (*9110) na základe podkladov z PSL je odhad biotopu na výmere 6 ha. Reálny stav biotopu a jeho zhodnotenie je neznáme. Biotop si vyžaduje ďalšie mapovanie.

Ls 4 Lipovo-javorové sutinové lesy (* 9180) (s výmerou 265 ha) sú zachované vo veľkej väčšine lokalít **v priaznivom stave**, s pôvodným drevinovým zložením javora horského (*Acer platanoides*) a lipy malolistej (*Tilia cordata*) so zachovanou štruktúrou. Na dotknutých plochách si zachováva prírodný charakter a štruktúru s množstvom hrubých cenných stromov a odumretého dreva nachádzajúce sa LHC Snina a Lesy Sobrance. Vyskytujú sa na menších plochách, z toho dôvodu sú potencionálne zraniteľné.

Ls 5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130) (s výmerou 16 394 ha) Jedna sa o lesy, kde dominuje buk lesný (*Fagus sylvatica*). Biotop ma stabilnú rozlohu a nevyskytuje sa fragmentovane, ale tvorí súvislé plochy. Predstavuje najviac zastúpený biotop v rámci CHKO Vihorlat. Biotop je **v priaznivom stave**.

Ls 5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110) sa v území vyskytujú s výmerou 304 ha, **v priaznivom stave** v území ÚEV Vihorlat na južnej strane LC Jovsa a zo severnej strany LC Kamienka VLM. Prevládajúce dreviny okrem buka lesného (*Fagus sylvatica*) sú smrek obyčajný (*Picea abies*) a borovica lesná (*Pinus sylvestri*) pochádzajúce ešte z umelej obnovy v minulosti. Vybrané lesné porasty sa nachádzajú, v PR Vihorlatský prales v bezzásahovom režime. Prímes drevín z umelej obnovy z minulosti prirodzeným vývojom tohto biotopu postupne ubúdajú zo zastúpenia.

Ls 5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140) (s výmerou 138 ha) sa vyskytujú v zriedkavom zastúpení ostrovčekovite na sutinách a strmých svahoch na LHC Snina. Biotop je **v priaznivom stave** s dominantnými druhmi, ako sú buk lesný (*Fagus sylvatica*) a javor horský (*Acer pseudoplatanus*) prímesou jaseňa štíhleho (*Fraxinus excelsior*) a bresta horského (*Ulmus glabra*).

Nelesné biotopy

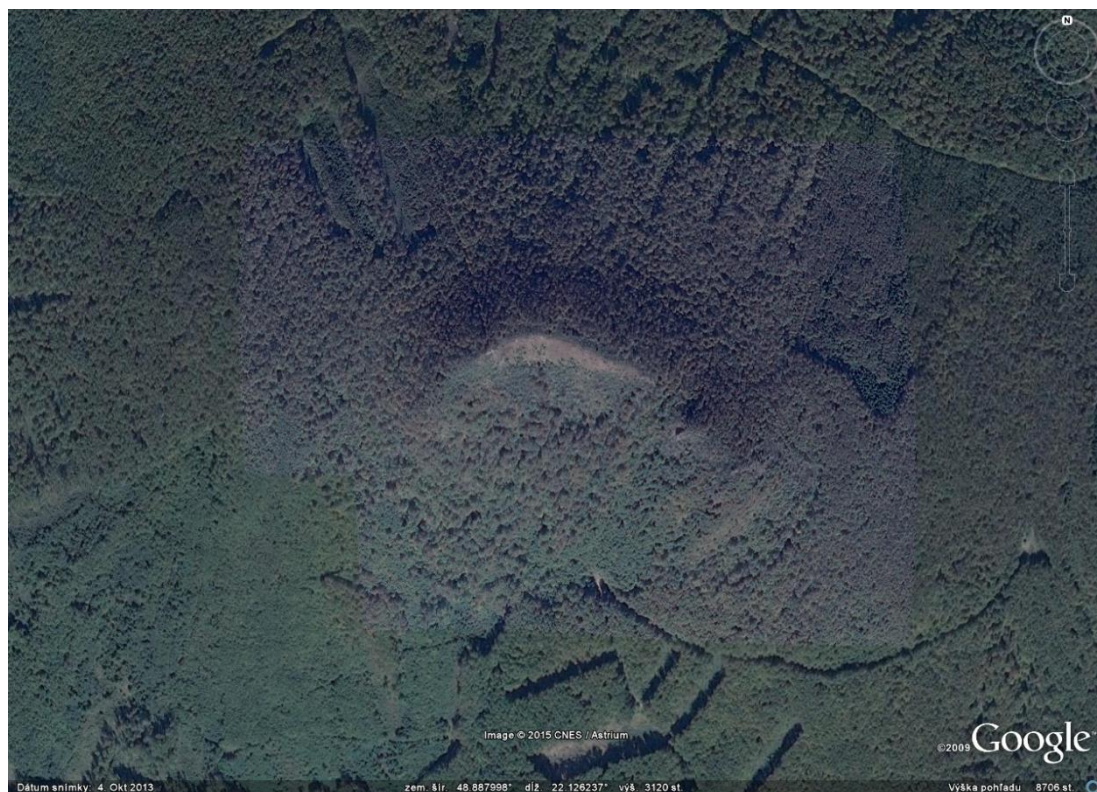
Biotop európskeho významu Ra 3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140) sa vyskytuje na rašeliniskách Postávka, Hypkania, Ďurova mláka a Pod Trstím, na celkovej výmere 2,88 ha. Je v súčasnosti v **nepriaznivom stave**. Lokality Hypkania a Postávka sú ohrozované nadmerným rozširovaním niektorých druhov rastlín (*Deschampsia cespitosa*, *Molinia arundinacea*), náletovými drevinami a vyššími priemernými teplotami, čo spôsobuje úbytok vody. Všetky rašeliniská si vyžadujú pravidelný manažment. V súčasnosti sa vykonáva pravidelné kosenie a následné odstránenie biomasy z plochy rašelinísk každý rok. Tieto opatrenia sa ukazujú ako priaznivé pre daný biotop a je potrebné v nich pokračovať. Na miestach, kde sa nadmerne rozširuje bezkolonec a metlica je potrebné zabezpečiť kosenie dvakrát ročne. Pre zlepšenie stavu biotopu je potrebné tiež odstrániť kroviny a náletové dreviny rastúce na okraji rašeliniska Hypkania, Postávka, Pod Trstím, Ďurova mláka. V prípade spadnutých stromov na okrajových častiach rašelinísk zabezpečiť ich odstránenie mimo plochy rašelinísk. Na rašelinisku Hypkania sa v roku 2025 opravila hrádza, vybudovaná v roku 2001, ktorá mala pomôcť zadržať vodu na rašelinisku. Táto hrádza však preteká, preto sa v roku 2025 urobila malá hrádzka priamo na rašelinisku. V nasledujúcich rokoch je v pláne vybudovať ďalšie tri hrádzky. Ich vplyv bude potrebné vyhodnotiť v budúcich rokoch.

Biotop národného významu Al 8 Horské vysokosteblové spoločenstvá na suchších a teplejších svahoch sa na území vyskytuje na výmere 1,67 ha. Postupne zarastá náletmi drevín s prevahou liesky (*Corylus avellana*), vrby rakytovej (*Salix caprea*), vrby ušatej (*Salix aurita*), v menšej miere vrby sliezskej (*Salix silesiaca*). Nálety drevín majú tendenciu šírenia sa na úkor bezlesia. V minulosti sa tento biotop nijako neobhospodaroval. Je to zrejme dôsledok náročnej dostupnosti a morfológie terénu (prudký svah). Vo februári 1990 bola táto plocha postihnutá požiarom. Spálené boli suché porasty smlzu trst'ovitého (*Calamagrostis arundinacea*), smlzu kroviskového (*Calamagrostis epigeos*) a porast krovitých vrb. Ďalší požiar postihol túto lokalitu v r. 1996. Spálená bola plocha 1,6 ha. Biotop sa po obidvoch požiaroch v krátkom čase plne zregeneroval. V súčasnosti je biotop v **priaznivom stave** no výmera biotopu sa znižuje v dôsledku postupného šírenia sa náletových drevín. Tento stav je dobre viditeľný z porovnania leteckej snímky z r. 1950 a leteckej snímky z r. 2013. Na zachovanie súčasného stavu (výmery) biotopu, alebo jeho zlepšenie je potrebné redukovať náletové dreviny. Druhy národného významu prilbica moldavská (*Aconitum moldavicum*) a prilbica chlpatoplodá (*Aconitum lasiocarpum*) nachádzajúce sa na biotope Al 8 nie sú v súčasnosti ohrozenými.

Obrázok č. 1: Biotop Al 8 - zobrazenie reálnej vegetácie na leteckej snímke z r. 1950.
[\(http://mapy.tuzvo.sk/HOFM/\)](http://mapy.tuzvo.sk/HOFM/)

Historická ortofotomapa © GEODIS SLOVAKIA, s.r.o., Historické LMS © Topografický ústav Banská Bystrica, Ortofotomapa © EUROSENSE, s.r.o. a GEODIS SLOVAKIA, s.r.o., mapové podklady © Topografický ústav Banská Bystrica, © TU Zvolen

Obrázok č. 2: Biotop Al 8 - zobrazenie reálnej vegetácie na leteckej snímke z roku 2013.
 (zdroj: Google Earth)

Biotop európskeho významu Sk 2 Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8220) s výskytom druhu národného významu rozchodník ročný (*Sedum annuum*) je podľa monitoringu biotopov **v priaznivom stave**. Vyskytuje sa v území na výmere 2,68 ha. V budúcnosti bude potrebné vykonávať monitoring, sledovať stav biotopu a výskyt druhu rozchodník ročný (*Sedum annuum*).

Biotop európskeho významu Sk 5 Nespevnené silikátové skalné sutiny v kolínnom stupni (8150) je všeobecne málo ohrozený biotop. V podmienkach CHKO Vihorlat to tiež platí. Na zachovanie **priaznivého stavu** biotopu na výmere 21,31 ha je potrebné udržať obmedzený prístup ľudí spojený so zošľapom vegetácie, v prípade potreby regulovať nálet drevín v prospech pionierskej vegetácie a vykonávať pravidelný monitoring zameraný na sledovanie stavu biotopu.

Biotop európskeho významu Sk 8 Nesprístupnené jaskynné útvary (8310) je zmapovaný len na jednom mieste, konkrétne na lokalite Janíčková skala, ktorá je jaskyňou v zmysle dutiny presahujúcej 2 m v skalnom masíve. V súčasnosti nie je potrebný žiadny manažmentový zásah, je **v priaznivom stave**.

Biotop európskeho významu Pi 4 Pionierske spoločenstvá plytkých silikátových pôd (8230) sa nachádza prevažne na vrcholoch Vihorlatských vrchov, kde podmienky neumožnili, aby prebehla sukcesia. V rámci SKUEV0209 Morské oko je napriek malej výmere 0,15 ha hodnotený **v priaznivom stave**. Najväčším ohrozením tohto biotopu je prirodzená sukcesia. Manažmentovým opatrením je v prípade potreby potlačanie sukcesie a vykonávanie pravidelného monitoringu zameraného na sledovanie stavu biotopu.

Biotop európskeho významu Lk 1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510) je dominantný nelesný biotop v území, vyskytujúci sa na výmere 149 ha. Je závislý od režimu poľnohospodárskeho využívania. Nachádza sa prevažne vo východnej časti územia a na menších lúkach obklopených lesom. Je druhovo bohatý a jeho rôznorodé zloženie vyplýva z rozmanitosti stanovišťa, ktoré osídľuje. Pre zachovanie jeho **priaznivého stavu** je dôležité kosenie s odstraňovaním biomasy a nevykonávať intenzívnu pastvu, ktorá by mohla časom zapríčiniť zmenu na biotop Lk 3. Ohrozením biotopu je aj šírenie invázných nepôvodných a invázne sa šíriacich rastlín (*Erigeron annuus*, *Asclepias syriaca*), ktoré je potrebné odstraňovať.

Biotop európskeho významu Vo 1 Oligotrofné až mezotrofné stojaté vody s vegetáciou tried Littorelletea uniflorae a/alebo Isoëto-Nanojuncetea je zastúpený dvoma malými plochami na lokalite Morské oko a Malé morské oko. Daný biotop je potrebné sledovať v súvislosti so zmenami vodnej hladiny v letných mesiacoch a priebežne vyhodnocovať jeho stav. Hodnotený je **v priaznivom stave**.

Rastliny:

Druh *Chimaphila umbellata* sa nachádza na jednom mieste v PR Machnatý vrch. V súčasnosti je populácia druhu stabilná, aj keď nie veľmi početná (približne 50 až 100 jedincov). V minulosti lokalitu začal zatieňovať buk lesný, ktorý sme z časti lokality odstránili. Po odstránení sa populácia zväčšila, ale v súčasných podmienkach sa druh vo väčšej miere nachádza na krytých zatienených mikrolokalitách (za strom, prípadne pod spadnutým stromom)

čo pravdepodobne zapríčinili suchšie obdobia. V súčasnosti je potrebné sledovať stav druhu a podľa zmien vyhodnotiť prípadnú potrebu zásahov jeho biotopu.

Druh *Leucojum vernum s. carpaticum* sa sústreďuje prevažne v okolí vodného toku Myslina v Jovsianskej hrabine, ale zasahuje aj do vyšších polôh v okolí potokov a lesných ciest, kde sa v jarných mesiacoch nachádza dostatočné množstvo vlhky. V súvislosti so suchšími obdobiami sa početnosť populácia znižuje, ale stále je v tisíckach jedincov. Je potrebné sledovať stav populácie.

Druh *Lathyrus laevigatus* sa nachádza v NPR Jovsianská hrabina na malej ploche v lesnej línii, ktorá oddeľuje jednotlivé lesné dielce. Populácia je na ploche 200 m² v početnosti približne 50 jedincov. Plocha nie je ohrozená, je potrebné sledovať stav populácie.

Živočích:

Druh *Barbastella barbastellus* je predmetom ochrany v SKUEV025 a SKUEV0209. Druh sa na území CHKO vyskytuje v súčasnosti v stabilnej populácii a **priaznivom stave**. Vyskytuje sa v lesných biotopov, ktoré využíva na reprodukciu a ako vhodné lovné biotopy. V ÚEV Vihorlat 10 - 50 jedincov a v ÚEV Morské oko 800 – 1500 jedincov. Najväčší negatívny vplyv na druh môže mať odstraňovanie dutinových stromov, resp. biotopových stromov a následný zánik reprodukčných a úkrytových možností.

Druhy obojživelníkov *Bombina variegata* a *Triturus cristatus* sú predmety ochrany v SKUEV0209. Keďže ide o druhy, ktoré do značnej miery využívajú ako lokality výskytu a reprodukčné lokality antropicky vytvorené mikro lokality, tak je mimoriadne ťažké určiť celkovú veľkosť populácie, ako aj počet výskytových lokalít. Početnosť týchto mikro lokalít (veľakrát kaluže na lesných cestách) v priebehu rokov výrazne kolíše a to nielen na základe antropických vplyvov, ale aj na základe prírodných pomerov (počasie v danom roku, množstvo vody v krajine). Početnosť jedincov, ako aj počet lokalít s výskytom druhu môže v priebehu rokov výrazne kolísať od 500 do 1500 (príp. 10000) jedincov pri druhu *Bombina variegata* (v závislosti od veľkosti vhodných lokalít) a od 100 – 300 pri druhu *Triturus cristatus*. Na zastabilizovanie populácie by bolo vhodné zastabilizovať vodný režim v krajine.

Druh * *Canis lupus* je predmetom ochrany v SKUEV0209 a SKUEV025. Dlhodobým monitoringom v jadrovej časti CHKO sme nezaznamenali výskyt svorky, stále išlo o zaznamenanie individuálnych jedincov. V časti Popriečny nad obcou Priekopa sme dvakrát zaznamenali aj šteňa vlka dravého. Predpokladáme, že populácia druhu v pohorí je rozdrobená, resp. počet členov vo svorke je nízky. Nakoľko ide o druh s veľkými priestorovými nárokmi/teritóriami ďaleko prevyšujúcimi veľkosť samostatne CHKO či ÚEV, je ťažké určiť jeho početnosť. Na základe dostupných údajov (interný monitoring, pozorovania poľovných združení) odhadujeme populáciu vlka dravého na 4 – 10 jedincov.

Druh *Carabus variolosus* je predmetom ochrany SKUEV025 a SKUEV0209. Je hygrofilným druhom viazaným na potoky, močiare, rašeliniská a inú stojatú vodu. V SKUEV025 je jeho populácia odhadovaná na 10 - 20 jedincov, nakoľko v danom ÚEV chýbajú vhodné biotopy a ich výskyt je len výnimočný. V SKUEV0209 je populácia

odhadovaná na 500 - 5000 jedincov, nakoľko sa v území nachádza viacero vhodných biotopov, ktoré sú ale ohrozované rôznymi vplyvmi či už prirodzenými ako nedostatok vody, vysychanie vodných tokov alebo antropogénnymi a to je odvodňovanie, či využívanie ťažkých mechanizmov a ich prechod a znečistenie vo vodných tokov. Populácia druhu je v oboch SKUEV v **priaznivom stave**.

Druh *Carabus scheidleri zawadzki* (*Carabus zawadzki*) je predmetom ochrany v SKUEV0209. Je vzácny druh vyskytujúci sa na východnom Slovensku. Jeho populáciu v ÚEV Morské oko dosahuje najviac 1000 jedincov. Početnosť druhu v posledných rokoch klesá, nakoľko je ohrozený zarastaním vhodných lokalít náletovými drevinami a zmenou tradičného obhospodarovania lúk (Gabzdil in verb.).

Druh *Cerambyx cerdo* je predmetom ochrany SKUEV025 a SKUEV0209. Jeho vývoj prebieha v starých dubinách na teplom stanovišti, ale stratou vhodných miest na vývoj osídľuje aj buky vo vhodnom stanovišti. Jeho populácia je v SKUEV025 je odhadovaná na 70 - 100 jedincov a vo vhodných biotopoch je stabilná. Populácia druhu v SKUEV0209 je odhadovaná na 1000 - 5000 jedincov v stabilnom stave. Druh je potencionálne ohrozovaný stratou vhodných biotopov, najmä odstraňovaním starých dubov. Jeho stav hodnotíme v **priaznivom stave** aj napriek potencionálnym ohrozeniam.

Druh *Cucujus cinnaberinus* je predmetom ochrany v SKUEV0209 Morské oko, kde sa jeho početnosť odhaduje na 8 000 – 80 000 jedincov. Ohrozovaný je nedostatkom mŕtveho dreva v starších lesných porastoch, ktoré sú dost' fragmentované. Riziko pre neho predstavuje aj sucho, ktoré spôsobuje presychanie mŕtveho dreva, v ktorom sa nachádzajú larvy. Je preto potrebné obhospodarovať lesy maloplošnými formami. Ideálne skupinovo, aby sa zachovala mikroklíma v poraste.

Druh *Limoniscus violaceus* je predmetom ochrany v SKUEV0209. Vyskytuje sa v starších porastoch starších ako 120 rokov s dostatkom starých stromov, kde sa vyvíja v práchnivejúcom dreve na báze kmeňa. Je ohrozený obhospodarovaním lesa, odstraňovaným vhodným stromov pre jeho vývoj. Odhad populácie v ÚEV je 20 – 100 jedincov.

Druh *Lucanus cervus* je predmetom ochrany v SKUEV0209. Zistený bol na území CHKO, ÚEV a aj mimo nich vo vhodných biotopoch. Vyvíja sa v starých teplých dubinách, ale postupne sa prispôsobuje z dôvodu zániku vhodných miest pre vývoj, iným drevinám ako sú buky či ovocné stromy v blízkosti vhodných biotopov. Jeho početnosť v predmetnom území je odhadovaná na 2000 – 5000 jedincov a je v **priaznivom stave**. Je potencionálne ohrozovaný ťažbou, resp. odstraňovaným starých odumierajúcich alebo odumretých dubov.

Druh *Lutra lutra* je predmetom ochrany SKUEV0209, no vyskytuje sa aj v iných častiach CHKO. Vydra sa v danom ÚEV vyskytuje trvalo, v početnosti 4 – 10 jedincov. Obýva vhodné vodné toky a vodné plochy. Na území Morského oka, Malého Morského oka a potoka Okna v území CHKO sa vyskytuje trvalo v počte 4-8 (10) jedincov. Zistená bola aj na Sobraneckom potoku, ktorý sa časťou nachádza v ÚEV, ale okrsok vydry zasahuje aj mimo ÚEV. Vydra riečna príležitostne migruje aj po ďalších vodných tokoch, ktoré nie sú pre druh troficky zaujímavé, ako napr. Orechovský potok pri Koromli a Kruhovský potok pri Priekope

(Danilák, 2024). Ohrozenie predstavujú úpravy vodných tokov, znečisťovanie vodných tokov, možné kolízie s dopravnými prostriedkami na cestných komunikáciách, ilegálny lov, znečistenie vodného toku poľnohospodárskymi aktivitami v okolí.

Druh *Lycaena dispar* je predmetom ochrany v SKUEV0209. Je pomerne rozšíreným druhom nižších a stredných polôh vyskytujúci sa na vlhkých a podmäčianých lúkach a okrajoch brehových porastov. Jeho populácia v ÚEV je 1000 – 2000 jedincov. Je to druh, ktorý sa čiastočne dokáže prispôbiť zmeneným biotopom, nakoľko pôvodné biotopy sú ohrozované viacerými negatívnymi vplyvmi ako intenzívne kosenie v nesprávnom čase či zmenou hydrologických pomerov.

Druh *Lynx lynx* sa vyskytuje v rámci celého CHKO, je predmetom ochrany v SKUEV0209, SKUEV025. Nakoľko ide o druh s veľkými priestorovými nárokmi/teritóriami ďaleko prevyšujúcimi veľkosť ÚEV, ktoré tvorí iba časť teritória 1-2 jedincov.

Druh *Maculinea teleius* je predmetom ochrany v SKUEV0209. V rámci CHKO a ÚEV je nedostatok údajov o jeho výskyte. Zistený bol mimo predmetného územia vo vhodných biotopoch, nakoľko je viazaný na vlhkejšie až podmäčiané lúky. Je ohrozovaný zmenou obhospodarovania vhodných lúk a zmenou hydrologického režimu. Jeho stav v území ÚEV je neznámy resp. nepriaznivý. Druh si vyžaduje zintenzívnenie monitoringu.

Druh *Myotis bechsteini* je predmetom ochrany v SKUEV025 a SKUEV0209. Druh sa na území CHKO vyskytuje v súčasnosti v stabilnej populácii. Vyskytuje sa v lesných biotopoch, ktoré využíva na reprodukciu a ako vhodné lovné biotopy. Oblubuje lesné porasty s dostatkom dutín, ktoré využíva ako úkrytové možnosti. Jeho početnosť v ÚEV Vihorlat je odhadovaná na 1 – 5 a v ÚEV Morské oko 200 – 400 jedincov. Je rozšírený aj mimo ÚEV na území CHKO a iných vhodných lesných porastoch. Najväčší negatívny vplyv na druh má rovnako ako pri uchani čiernej odstraňovanie dutinových stromov, resp. biotopových stromov a následný zánik reprodukčných a úkrytových možností.

Druh *Myotis blythi* je predmetom ochrany v SKUEV0209. Rozšírenie druhu v území CHKO a spomínaných ÚEV je ostrovčekovitá. *Myotis blythi* vytvára zmiešané kolónie spolu s druhom *Myotis myotis*. Samotné územie využíva druh skôr ako lovné biotopy. Jeho reprodukčné kolónie sa nachádzajú v intravilánoch na povalách kostolov, a pod. Z územia je známa takáto kolónia z kostola vo Vyšnej Rybnici z roku 2014 (Danilák a Danko manuscript). Druh bol zistený pri Petrovcich a Koromli, kde boli odchytené aj lakujúce samice, no blízkosť kolónie nie je známa, predpokladáme, že jedince pochádzali zo zmiešanej kolónie na Ukrajinskej strane tesne za hranicou so Slovenskom. Odhad populácie v ÚEV je 50 – 60 jedincov. Medzi antropické faktory tohto druhu patrí záber lovných biotopov a negatívny vplyv na reprodukciu druhu majú rekonštrukcie kostolov v nevhodnom termíne a zlými technickými riešeniami.

Druh *Myotis emarginatus* je predmetom ochrany v SKUEV0209 a SKUEV025. Na reprodukciu využíva povaly budov. Lovné biotopy predstavujú najmä listnaté lesy, parky a záhrady (Danko et al., 2012). ÚEV Vihorlat predstavuje vhodný biotop pre daný druh, ale v blízkosti sa nenachádzajú žiadne vhodné reprodukčné možnosti. V roku 2024 druh v území

zistený nebol. Jeho početnosť odhadujeme na 0 – 5 jedincov. SKUEV0209 poskytuje rovnako vhodné lovné možnosti pre daný druh s vyššou možnosťou rozmnožovací úkrytov. Rozmnožovanie druhu bolo zistené v obci Priekopa, kde boli nájdené mladé jedince v súkromných domoch. Populácia druhu sa v danom ÚEV pohybuje na 20 – 50 jedincov.

Druh *Myotis myotis* je predmetom ochrany SKUEV0209 a SKUEV025. Druh sa na území CHKO vyskytuje v súčasnosti v stabilnej populácii. Samotné územie využíva skôr ako lovné biotopy. Jeho reprodukčné kolónie sa nachádzajú v intravilánoch na povalách kostolov, v blízkosti územia CHKO a ÚEV. V ÚEV Vihorlat je jeho početnosť 10 - 50 jedincov a v ÚEV Morské oko 250 - 400 jedincov. Medzi antropické faktory tohto druhu patrí záber lovných biotopov a negatívny vplyv na reprodukciu druhu majú rekonštrukcie kostolov v nevhodnom termíne a zlými technickými riešeniami.

Druh *Odontopodisma rubripes* je predmetom ochrany v SKUEV0209. Je to montánny a arbustikolný juhovýchodoeurópsky druh rozšírený na Slovensku práve vo Vihorlate a Poloninách. Osídľuje okraje lesov, sekundárne zarastajúce lúky a lesné čistiny s porastom *Rubus* spp. Je rozšírený vo vhodných biotopoch CHKO a ÚEV aj mimo nich. Ohrozenie pre tento druh predstavuje zánik biotopov, nakoľko druhu vyhovujú biotopy s iniciálnou až mierne pokročilou fázou sekundárnej sukcesie. Populáciu hodnotíme ako stabilnú s početnosťou 5 000 – 20 000 jedincov.

Druh *Pholidoptera transsylvanica* je predmetom ochrany v SKUEV0209. Ide o juhovýchodoeurópsky druh, ktorý u nás obýva východné Slovensko. Obýva vyššie polohy okrajov lesov, lesných okrajovou či lúk. Nakoľko ide o bezkridlý hmyz môže byť ohrozený stratou biotopu a zánikom populácie, ktorá má problém migrovať. Je rozšírený v celom území CHKO, ÚEV a aj mimo nich na vhodných biotopoch. Jej stabilnú populáciu odhadujeme na 10 000 – 20 000. Ohrozená je stratou biotopov sekundárnou sukcesiou.

Druh *Rhinolophus hipposideros* je predmetom ochrany v SKUEV0209. Početnosť druhu na Slovensku stúpa, druh využíva na reprodukciu a úkryty rôzne opustené stavby, pivnice, a pod. Reprodukčná kolónia druhu sa nachádza v blízkosti ÚEV Morské Oko a CHKO v obci Beňatina (Danilák, 2021). Populácia druhu v území CHKO a ÚEV je stabilná, odhadujeme ju na 100 – 300 jedincov. Rovnako ako pre všetky netopiere využívajúce na reprodukciu antropogénne objekty, nebezpečenstvo predstavuje rekonštrukcia daných objektov.

Druh * *Rosalia alpina* je predmetom ochrany v SKUEV0209. Vytvára sa a obýva bukové porasty s dostatkom starých a odumierajúcich stromov. Jeho populácia v SKUEV0209 je stabilná a pohybuje sa od 200 – 1000 jedincov. Druh je ohrozovaný stratou mŕtveho a odumierajúceho dreva v lesných porastoch, zberom a významné riziko pre neho predstavujú ponechávanie vyťaženého bukového dreva v lese cez leto, do ktorého samice kladú vajčká a drevo je následne odvezené na spracovanie, čím sa významne likviduje časť populácie druhu.

Druh *Barbus meridionalis* (*B. carpathicus*, *B. petenyi*) obýva väčšie vodné toky hlavne v podhorskom pásme so štrkovitým dnom. Jej populácia v rámci územia CHKO je stabilná, ale

ohrozovaná zmenou hydrologických zásahov do vodných tokov, brehových porastov a znečistením vodných tokov. Pravidelne monitorovaná je v rieke Okna v podhorskom pásme.

Druh * *Euplagia (=Callimorpha) quadripunctata* je predmetom ochrany v SKUEV0209. Osídľuje oslnené a kvitnúce okraje lesov, lesných ciest a okraje lúk. Jeho populácia v ÚEV je hojná a stabilná s počtom viac ako 1500 jedincov.

Hodnotenie biotopov a druhov európskeho významu uvedené v texte vyššie je v súlade s cieľmi ochrany pre jednotlivé ÚEV. Ciele ochrany pre jednotlivé predmety ochrany UEV sú uvedené v prílohe č. 6.9.

2.3. Faktory ovplyvňujúce stav predmetu ochrany

Faktory ovplyvňujúce stav predmetu ochrany môžeme rozdeliť na **prírodné a antropogénne**.

Prírodné činitele rozdeľujeme na **abiotické alebo biotické**.

Abiotické sú rôzne vplyvy počasia búrky, silný vietor, námraza, vysoké teploty, sucho.

Biotické zahŕňajú rôzne vplyvy živočíchov a rastlín napr. premnoženej lesnej zveri, škodcov, invazívne sa šíriace pôvodné, alebo nepôvodné druhy.

Antropogénne faktory sú spojené s činnosťami človeka.

Na základe vyhodnotenia historického stavu a aktuálneho stavu využívania územia je možné identifikovať tieto činnosti, resp. faktory, ktoré s týmito činnosťami súvisia a ktoré majú alebo môžu mať vplyv na predmet ochrany:

- lesné hospodárstvo
- funkcia územia na účely obrany štátu
- obhospodarovanie nelesných biotopov
- využívanie územia verejnosťou – turizmus
- výskyt invázičných nepôvodných druhov
- zmeny vodného režimu
- poľovníctvo a rybárstvo
- rozvoj obcí
- ťažba nerastných surovín.

A. Lesné hospodárstvo:

Lesné hospodárstvo patrí medzi najstaršie spôsoby využívania prírodných zdrojov Vihorlatu. V súčasnosti hospodária v lesoch štátne aj neštátne subjekty. Lesy v maloplošných chránených územiach s vyšším stupňom ochrany patria do kategórie ochranných lesov a lesov osobitného určenia. V území patriacom do vojenského obvodu (VO) Valaškovce (s výmerou 3964 ha) sú všetky lesné porasty v kategórii lesov osobitného určenia. Tieto lokality sa (na výmere 939 ha) stali súčasťou sústavy Natura 2000, resp. **PR Vihorlatský prales** (na výmere 3964 ha), súčasne je však v nich potrebné rešpektovať záväzky obrany štátu, prebieha tu aj lesné obhospodarovanie. Na ostatnej ploche CHKO Vihorlat, v 2. stupni ochrany, sú ochranné a hospodárske lesy.

Hospodárenie v lesoch prebieha podľa schválených PSL. Správa CHKO Vihorlat pripomienkuje PSL počas ich tvorby a v schválených PSL boli tieto požiadavky ochrany prírody a krajiny zapracované.

V CHKO Vihorlat sa (k 31.12.2022) nachádza **13 728 ha lesných porastov**. Skutočná výmera lesných pozemkov, okrem porastovej plochy, zahŕňa aj plochu ostatných lesných pozemkov (lesné sklady, lesné škôlky, lesné cesty) 227,45 ha.

Územie CHKO Vihorlat sa nachádza na LHC Sobrance, Snina, VLM Kamenica nad Cirochou, VLM Kamienska, VLM Jovsa. Ich prehľad je v tabuľke č. 17. Na týchto LHC sú vyhlásené užívateľské lesné celky (LC) podľa jednotlivých užívateľov lesov. V hospodárskych lesoch v 2. stupni ochrany patrí medzi pozitívne faktory zmena hospodárenia na prírode blízke hospodárenie. V porastoch je potrebné ponechať určený počet (minimálne 10 ks/ha) stromov na prirodzene dožitie, resp. v rámci ÚEV dodržiavať aj ďalšie zásady. Výskyt týchto stromov je dôležitým predpokladom pre zachovanie druhovej diverzity na viazanosť vývojových štádií niektorých druhov hmyzu a vtáctva k mŕtvemu drevu. Rovnako je pre dutinové hniezdiče a saproxylické druhy vhodné aj ponechávanie zlomov stromov. Negatívnym faktorom je nešetrné približovanie dreva, ktoré môže spôsobiť poškodenie lesných biotopov, napr. zničením prirodzeného zmladenia drevín, alebo poškodenie zamokrených lesných aj nelesných biotopov pohybom ťažkých mechanizmov v rozmočenom teréne (poškodenie vegetačného krytu, odvodňovanie mokradí hlbokými koľajami najmä pri pohybe po spádnicí)

Tabuľka č. 17: Prehľad LHC a LC v území, pre ktoré je vypracovaný program starostlivosti (stav k 30. aprílu 2026)

LHC	LC
Sobrance	Lesy Sobrance
	Neštátne lesy na LHC Sobrance
	Neštátne lesy na Ubli
Snina	Lesy na LHC Snina
VLM Kamenica nad Cirochou	Kamenica
VLM Kamienska	VLM-Kamienska
VLM Jovsa	Jovsa
	Jovsa I.
	Jovsa II.

Plošne najväčšiu časť lesov CHKO Vihorlat obhospodaruje Lesy SR š. p., OZ Vihorlat, pod ktorý je organizačne začlenená lesná správa (LS) Remetské Hámre a OZ Ulič s LS Ubľanka a Vojenské lesy a majetky SR, š. p. Pliešovce, OZ Kamenica nad Cirochou s lesnými správami Kamienska a Jovsa.

B. Funkcia územia na účely obrany štátu:

Antropogénna činnosť, nadradená iným funkciám územia. Na výmere 3 964 ha (18 % územia CHKO Vihorlat) sa nachádza VO Valaškovce, ktorý bol vyhlásený za účelom zabezpečenia úloh obrany štátu. Na území VO Valaškovce je dočasný zákaz vstupu, riadený podľa aktuálneho plánu rozpisu strelieb, podľa § 9a zákona č. 281/1997 Z. z. o vojenských obvodoch, ktorý je rešpektovaný pri vykonávaní ďalších činností.

Vo VO Valaškovce sa tiež hospodári podľa schválených PSL, ku ktorým sa vyjadruje Správa CHKO Vihorlat. Hospodárenie môže mať pozitívny, ale aj negatívny vplyv podľa

spôsobu hospodárenia v danom území. Tento vplyv je popísaný v kapitole A. Lesné hospodárstvo.

Vo VO Valaškovce sú obmedzované akékoľvek iné aktivity (napr. zákaz vstupu do VO Valaškovce počas vojenských výcvikových aktivít). Negatívnymi vplyvmi je cvičenie ozbrojených zložiek, ktoré zvyšuje pohyb ťažkej techniky. Vzhľadom na to, že výcvik vojsk prebieha prevažne v areáli strelnice, negatívny vplyv je prevažne na mieste, kde nie sú sústredené záujmy ochrany prírody.

C. Obhospodarovanie nelesných biotopov

Skalné biotopy si v súčasnosti nevyžadujú obhospodarovanie iba prípadnú redukciu náletových drevín, ktorú je potrebné zabezpečiť aj v prípade zachovania biotopu Pionierskych spoločenstiev plytkých silikátových pôd a Horských vysokosteblových spoločenstiev na suchších a teplejších svahoch.

Ostatné nelesné biotopy si vyžadujú obhospodarovanie, nakoľko pri absencii kosenia dochádza k ich zarastaniu, a tým k zhoršovaniu stavu biotopov európskeho významu (Ra 3, Lk 1) a k zmenšovaniu ich výmery na lokalite. Na ochranu týchto biotopov má „neobhospodarovanie“ negatívny vplyv. Na menších nelesných biotopoch obklopených lesným spoločenstvom hospodária obhospodarovatelia jednotlivých lesných subjektov. Hospodárenie je pozitívne, nakoľko na niektorých sa vyskytujú chránené druhy rastlín napr. *Traunsteinera globosa*, alebo *Gymnadenia conopsea*. Na východe sú väčšie lúky s výskytom biotopu Lk 1, na ktorých hospodári Woteca s. r. o., ktorá hospodári aj v ÚEV Beňatinské a inovecké lúky. PD VINOHRADY Choňkovce hospodári na ÚEV Pod Záhumienkami. Manažment vykonávaný týmito subjektami má pozitívny vplyv.

Vodný biotop Vo 1 si nevyžaduje priame manažmentové opatrenia. Pre biotop je dôležité zabezpečiť zachovanie vodného režimu na lokalitách na ktorých sa nachádza.

D. Využívanie územia verejnosťou - turizmus:

Turizmus v CHKO Vihorlat spočíva najmä v jednodňových návštevách územia turistami. Z hľadiska turizmu má toto územie svoje osobitné postavenie a to z prírodných podmienok samotného územia a tiež z blízkosti rekreačnej oblasti Zemplínska šírava. Od 80-tych rokov sa postupne budovala sieť turistických chodníkov.

Turizmus je v CHKO Vihorlat sústredený najmä na lokality Morské oko, Sninský kameň, Malé Morské oko a Vihorlat. Turisti využívajú vybudovanú sieť turistických, cykloturistických a náučných chodníkov (NCH) - NCH Morské oko – Sninský kameň – Sninské rybníky, NCH Vihorlatskými bučinami a Lesnícky NCH vybudovaný v okolí Morského oka. V poslednom období sme zaznamenali záujem návštevníkov aj o sprístupnenie územia pre zimnú rekreáciu vybudovaním bežkárскеj trasy. Vzhľadom na to že je vplyv turizmu lokalizovaný na tieto konkrétne územia nie je potrebná regulácia v oblasti turistiky, je potrebné zachovať turistiku v týchto oblastiach a zachovať tak ostatné lokality s extenzívnou turistikou.

V území CHKO Vihorlat sú prevádzkované tri ubytovacie zariadenia s celkovou kapacitou 52 osôb na lokalite Morské oko. V jednom z týchto zariadení je počas letnej sezóny prevádzkovaný aj bufet.

Správa CHKO Vihorlat vybuďovala v r. 2017 informačné centrum Morské oko, ktoré sa prevádzkuje počas letnej turistickej sezóny. V r. 2016 bol na prístupovej ceste na Morské oko od obce Remetské Hámre inštalovaný automatický sčítač turistov a cykloturistov. Od tejto doby poskytuje dôležité informácie o počte návštevníkov tejto atraktívnej lokality. Podľa takto získaných údajov, priemerne ročne navštíví Morské oko 44 000 turistov. Najviac ich prichádza počas letných mesiacov.

V časti územia, ktoré je vo VO Valaškovce, je obmedzený vstup do územia pre verejnosť. V r. 1990 bol na kótu Vihorlat vybudovaný turistický chodník z obce Jovsa. Tento chodník bol zrušený 15.7.2006 listom Obvodného úradu vojenského obvodu Valaškovce, na základe zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch, kedy sa obmedzilo právo vstupovať na lesné pozemky vojenských obvodov. V r. 2011 sa toto obmedzenie zmiernilo a vstupovať na územie VO sa mohlo s platným povolením na vstup. Od r. 2013 je povolené vstupovať na územie VO Valaškovce bez povolenia za účelom individuálnej rekreácie a turistiky po dobu kratšiu ako 24 hodín, okrem dní, keď sú plánované vojenské výcvikové aktivity. V súčasnosti na vrchol Vihorlat nevedie turistický chodník, vedie spolu s NCH Vihorlatskými bučinami popod vrchol, cez lokalitu Poľana.

Napriek tomu, že oficiálny turistický chodník na vrchol Vihorlat v súčasnosti neexistuje, každoročne sa organizuje niekoľko verejných podujatí alebo aktivít organizovaných skupín spojených s výstupom na Vihorlat. Tieto činnosti sú osobitne posudzované a povoľované prostredníctvom rozhodnutia okresného úradu v sídle kraja.

E. Výskyt invázných nepôvodných druhov:

Problémom je šírenie invázneho nepôvodného druhu *Asclepias syriaca* z južných oblastí, hlavne v ÚEV Pod Záhumienkami a šírenie invazívne sa správajúceho druhu *Erigeron annuus* vo východnej časti hodnoteného územia na svahoch nad obcou Podhorod'. Jeden z ďalších invázných nepôvodných druhov je *Fallopia japonica*, ktorý sa masovo nachádza v obci Beňatina pri miestnom vodnom toku a okolí dediny. Daný druh preniká až na hodnotené územie, prevažne na okraje bielych plôch a nelesné biotopy.

F. Vodný režim:

V súčasnosti už faktor, ktorý je prevažne ovplyvnený klimatickou zmenou (dlhšie obdobia bez zrážok striedané silnými dažďami, vysoký odpar spôsobený vyššími teplotami), ale aj odvodnením územia lesnou dopravnou sieťou. Na niektoré predmety ochrany to má výrazne negatívny vplyv (rašeliniská).

G. Poľovníctvo:

Reguláciou raticovej zveri dochádza k pozitívnemu vplyvu na biotopy, ktoré sú ohrozené zošľapávaním a poškodením pôdneho krytu. Rovnako nadmerným množstvom raticovej zveri hlavne v južnejších oblastiach a na južných výhrevných svahoch pohoria dochádza k poškodzovaniu lesných biotopov, ktoré sú ohrozované poškodzovaním prirodzeného zmladenia cenných listnáčov a iných vtrúsených drevín. Pri vysokých stavoch raticovej zveri lov zveri nemá výrazný negatívny dopad na predmety ochrany ako je vlk dravý a rys ostrovid. Významný negatívny faktor v rámci poľovníctva je rozširovanie nepôvodných

a invázných nepôvodných druhov rastlín šírených na krmoviskách a vнадiskách (*Ambrosia artemisiifolia*, *Abutilon theophrasti*).

H. Rozvoj obcí

Územie, pre ktoré je vypracovaný program starostlivosti, zasahuje do 16 katastrálnych území (Tabuľka č. 3). Z nich štyri obce nemajú schválenú územno-plánovacia dokumentáciu (ÚPD) – Hrabová Roztoka, Kolonica, Ladomirov a Strihovce a ÚPD v rámci VO Valaškovce nie je verejne prístupná.

ŠOP SR, Správa CHKO Vihorlat, posúdila súlad ÚPD s rámcami a zásadami udržiavania jednotlivých biotopov v rámci vymedzených EFP, ako aj cieľmi ochrany určenými pre ÚEV.

ÚPD Košického aj Prešovského kraja je v súlade s cieľmi ochrany programu starostlivosti.

V ÚPD Snina bola Zmenami a doplnkami č. 1 v roku 2008 vyčlenená plocha pre športovorekreačné účely, lyžiarske stredisko, ktoré zasahuje do CHKO Vihorlat aj ÚEV Morské oko. V záväznej časti ÚPD je aj v súčasnosti, pričom je stanovená zásada - pri realizácii LC Tarnovský potok pristupovať k ochrane prírody v súlade s odporúčaniami Záverečného stanoviska MŽP SR (Č. 4252/08-3.4/ml) vydaného podľa zákona 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov. V nasledujúcich Zmenách a doplnkoch ÚPD bude potrebné rokovať o zmene funkčného využitia tejto plochy.

V ÚPD Zemplínske Hámre je plocha určená pre športové účely, plochy rekreácie a plochy rekreácie a rodinné domy v území CHKO Vihorlat. Ide o dlhoročnú záhradkársku osadu v tesnej nadväznosti na zastavané územie obce. Táto činnosť v tejto lokalite nepredstavuje ohrozenie predmetu ochrany CHKO Vihorlat.

ÚPD ostatných obcí nemajú v území CHKO Vihorlat ani ÚEV Morské oko plánované žiadne rozvojové aktivity. Stanovené rámce a zásady udržiavania jednotlivých biotopov v rámci vymedzených EFP sú v súlade (resp. nie sú v rozpore) so schválenými ÚPD obcí a VÚC.

I. Ťažba nerastných surovín

Ťažba nerastných surovín je sústredená na severe územia v blízkosti obce Zemplínske Hámre, kde čiastočne zasahuje do CHKO Vihorlat dobývací priestor Zemplínske Hámre. Tento dobývací priestor je aktuálne ťažený. Z hľadiska predmetov ochrany táto činnosť nepredstavuje ohrozenie.

V ÚPD Poruba pod Vihorlatom sú v území CHKO Vihorlat vyčlenené 2 plochy pre dobývací priestor Makovisko 1 a Makovisko 2. V r. 2022 bol vydaný súhlas na vykonávanie činnosti banským spôsobom, ktorý bol v r. 2024 zrušený a následne vydaný inému žiadateľovi. V súčasnosti sa tu neťaží.

V území sa nachádza viaceré malých lomov, ktoré slúžili napríklad na budovanie lesnej dopravnej siete, ktoré sa v súčasnosti nevyužívajú.